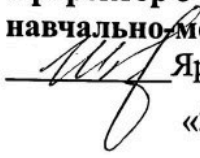

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»

Факультет суспільних і прикладних наук
Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з
навчально-методичної роботи
 Ярослав ШТАНЬКО
«31» серпня 2026 р.

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ
ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань:	С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Спеціальність:	С4 Психологія
Освітньо-професійна програма:	«Практична психологія»
Освітній рівень:	Другий (магістерський)
Статус дисципліни:	Обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання:	Українська
Семестр викладання	1

м. Івано-Франківськ
2026

РОЗРОБНИК:

д. психол. н., професор,

професор кафедри психології

Олег МАТЕЮК

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри психології

протокол № 1 від 28.08.2026

завідувач кафедри психології

Олена ХАЛІК

УЗГОДЖЕНО:

Гарант ОПП

Олександра ПИТЛЮК-СМЕРЕЧИНСЬКА

СХВАЛЕНО:

на засіданні Науково-методичної ради, протокол №1 від 31.08.2026 р.

e-mail	oleg.mateyuk@ukd.edu.ua
Номер аудиторії чи кафедри	Кафедра психології, 316 аудиторія
Посилання на сайт	https://ukd.edu.ua
Сторінка курсу в СДО	https://online.ukd.edu.ua/

ВСТУП

Анотація навчальної дисципліни «Методологія та організація психологічних досліджень»

Навчальна дисципліна «Методологія та організація психологічних досліджень» спрямована на формування у здобувачів вищої освіти системного розуміння методологічних засад наукового пізнання у психології, логіки побудови та організації психологічного дослідження, принципів отримання, аналізу, інтерпретації та представлення емпіричних даних, а також навичок самостійного пошуку й критичного аналізу наукових джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та спеціалізованих баз даних. Курс поєднує фундаментальні положення методології психологічної науки із сучасними вимогами до проєктування досліджень, психологічного вимірювання, забезпечення надійності, валідності, прозорості й відтворюваності результатів, дотримання дослідницької етики та критичного оцінювання наукових доказів.

У межах дисципліни розглядаються сутність і рівні методології наукового пізнання, специфіка психологічного дослідження, співвідношення теорії та емпіричних даних, наукова проблема, дослідницьке питання, теоретична модель і наукова гіпотеза. Значна увага приділяється концептуалізації та операціоналізації психологічних конструктів, визначенню змінних і показників, побудові логічно узгодженої моделі дослідження та забезпеченню відповідності між теоретичними поняттями і способами їх емпіричного вимірювання.

Окремий змістовий блок присвячено проєктуванню психологічних досліджень. Розглядаються експериментальні, квазіекспериментальні, кореляційні, описові, поперечні, поздовжні та інші дослідницькі стратегії, особливості формування вибірки, рандомізації, контролю сторонніх і змішувальних змінних, стандартизації дослідницької процедури. Особлива увага приділяється внутрішній і зовнішній валідності, передумовам

причинного висновку, статистичній потужності, розміру ефекту, точності оцінювання та визначенню меж узагальнення результатів на ширші групи й контексти.

Важливе місце посідає проблематика психологічного вимірювання. Розглядаються основи класичної теорії тестів, надійність психологічного вимірювання, внутрішня узгодженість, стабільність результатів у часі, узгодженість оцінювачів, змістова, критеріальна та конструктна валідність, а також інваріантність вимірювання як передумова коректного порівняння психологічних показників у різних групах. Формується критичне ставлення до використання психодіагностичного інструментарію та розуміння меж висновків, які можуть бути зроблені на основі конкретного способу вимірювання.

У межах дисципліни розкривається логіка кількісних, якісних і комбінованих психологічних досліджень. Основна увага зосереджується не на їх формальному протиставленні, а на відповідності дослідницького питання типу необхідних даних, способам їх отримання та можливим висновкам. Розглядаються особливості вибірки та рефлексивності дослідника в якісній методології, тематичний аналіз як приклад якісної аналітичної стратегії, а також принципи інтеграції кількісних і якісних даних у комбінованих дослідженнях.

Сучасний контекст дисципліни представлено через аналіз проблеми відтворюваності психологічних досліджень, реплікації, систематичної помилки публікації, вибіркового представлення результатів та інших сумнівних дослідницьких практик. Розглядаються сучасні засоби підвищення прозорості наукового процесу: попередня реєстрація досліджень, зареєстровані звіти, відкритість даних, дослідницьких матеріалів і процедур, а також принципи відкритої науки.

Значна увага приділяється етичним засадам психологічного дослідження: добровільності участі, інформованій згоді, співвідношенню потенційної користі й ризику, захисту вразливих груп, конфіденційності та

захисту дослідницьких даних. Розглядаються питання академічної доброчесності, авторства, плагіату, фабрикації та фальсифікації даних, відповідального представлення результатів і наукового рецензування.

Дисципліна має виражену практичну спрямованість і передбачає послідовне опанування повного циклу психологічного дослідження: від постановки наукової проблеми та формулювання дослідницького питання до побудови гіпотез, операціоналізації конструктів, вибору дизайну, формування вибірки, добору інструментарію, організації збору й аналізу даних, інтерпретації результатів та формулювання науково обґрунтованих висновків. Наскрізним принципом дисципліни є розуміння того, що дизайн, вибірка, спосіб вимірювання та характер отриманих даних визначають межі висновків, які дослідник має право робити.

Метою навчальної дисципліни «Методологія та організація психологічних досліджень» є формування у здобувачів вищої освіти системного розуміння методологічних засад психологічної науки, логіки та принципів проектування й організації наукового дослідження, а також розвиток здатності самостійно планувати, здійснювати та критично оцінювати психологічні дослідження, аналізувати й інтерпретувати емпіричні дані, визначати межі наукових висновків та представляти результати з дотриманням принципів дослідницької етики, академічної доброчесності, прозорості й відтворюваності наукового процесу.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- формування системних знань про методологічні засади наукового пізнання та специфіку психологічного дослідження;
- засвоєння логіки побудови психологічного дослідження від постановки наукової проблеми до інтерпретації результатів і формулювання висновків;
- формування вмінь визначати наукову проблему, формулювати дослідницькі питання, будувати теоретичну модель та висувати науково перевірювані гіпотези;

- оволодіння принципами концептуалізації та операціоналізації психологічних конструктів, визначення змінних і показників дослідження;
- засвоєння основних дослідницьких стратегій і принципів вибору дизайну відповідно до поставленої наукової проблеми та характеру очікуваних висновків;
- формування знань про принципи формування вибірки, статистичну потужність, систематичні помилки відбору та межі узагальнення результатів;
- формування розуміння надійності, валідності та інших критеріїв якості психологічного вимірювання й дослідницького інструментарію;
- засвоєння логіки кількісної, якісної та комбінованої методології психологічного дослідження;
- розвиток здатності критично оцінювати методологічну якість психологічних досліджень, обґрунтованість причинних та інших наукових висновків;
- здійснення самостійного пошуку наукових джерел у спеціалізованих базах даних, їх критичне опрацювання та аналіз із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;
- формування розуміння проблем відтворюваності результатів, реплікації та сумнівних дослідницьких практик;
- засвоєння принципів прозорості дослідницьких процедур, попередньої реєстрації та сучасних практик відкритої науки;
- формування здатності розмежовувати емпіричний результат, статистичну значущість, практичну значущість, психологічну інтерпретацію та науковий висновок;
- формування відповідального ставлення до етичних вимог психологічного дослідження, академічної доброчесності та наукового представлення результатів.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **знати**:

- методологічні засади наукового пізнання та специфіку психологічного дослідження;

- логіку переходу від наукової проблеми та дослідницького питання до теоретичної моделі, гіпотез і способів їх емпіричної перевірки;
- принципи концептуалізації та операціоналізації психологічних конструктів, сутність змінних, показників і латентних змінних;
- основні експериментальні, квазіекспериментальні, кореляційні, описові, поперечні та поздовжні дослідницькі стратегії, їх можливості й обмеження;
- передумови причинного висновку, основні загрози внутрішній і зовнішній валідності та способи їх контролю;
- принципи формування вибірки, сутність репрезентативності, систематичної помилки відбору, статистичної потужності, розміру ефекту та точності оцінювання;
- основи класичної теорії тестів, основні види надійності та валідності психологічного вимірювання;
- сутність інваріантності вимірювання та її значення для порівняння психологічних показників різних груп;
- методологічну логіку кількісних, якісних і комбінованих психологічних досліджень;
- принципи аналізу та інтерпретації емпіричних результатів і межі висновків, що можуть бути зроблені на їх основі;
- сутність проблеми відтворюваності результатів психологічних досліджень, реплікації, систематичної помилки публікації та сумнівних дослідницьких практик;
- принципи попередньої реєстрації досліджень, зареєстрованих звітів, відкритості даних і дослідницьких матеріалів;
- основні етичні принципи психологічного дослідження та вимоги академічної доброчесності;
- принципи відповідального наукового представлення, обговорення та рецензування результатів психологічних досліджень.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **вміти**:

- формулювати наукову проблему та дослідницьке питання на основі критичного аналізу теоретичних і емпіричних джерел;
- будувати логічно узгоджену теоретичну модель дослідження та формулювати науково перевірювані гіпотези;
- здійснювати концептуалізацію та операціоналізацію психологічних конструктів, визначати змінні та їх емпіричні показники;
- обирати й обґрунтовувати дослідницький дизайн відповідно до поставленого питання, гіпотез та характеру висновків, які передбачається отримати;
- розрізняти кореляційні зв'язки та причинні залежності й визначати методологічні передумови причинного висновку;
- визначати генеральну сукупність, обґрунтовувати спосіб формування й обсяг вибірки та оцінювати межі узагальнення отриманих результатів;
- добирати та критично оцінювати психодіагностичний і дослідницький інструментарій з урахуванням доказів його надійності, валідності та придатності для конкретної вибірки;
- визначати відповідність дослідницького питання кількісній, якісній або комбінованій методологічній стратегії;
- розробляти послідовну процедуру психологічного дослідження та визначати способи контролю сторонніх і змішувальних чинників;
- критично аналізувати методологію опублікованих психологічних досліджень, виявляти систематичні помилки, альтернативні пояснення результатів та необґрунтовані узагальнення;
- розмежовувати фактичний результат дослідження, його статистичну оцінку, психологічну інтерпретацію та науковий висновок;
- оцінювати не лише статистичну, а й практичну та психологічну значущість отриманих результатів;
- формулювати висновки, що відповідають дизайну, вибірці, способам вимірювання та фактично отриманим даним;

- визначати методологічні обмеження проведеного дослідження та напрями його подальшого вдосконалення;
- розробляти план забезпечення прозорості та відтворюваності психологічного дослідження;
- здійснювати аргументоване методологічне рецензування проєкту психологічного дослідження;
- планувати й організовувати психологічне дослідження з дотриманням принципів добровільності участі, інформованої згоди, конфіденційності, мінімізації ризиків та захисту учасників;
- дотримуватися принципів академічної доброчесності, прозорості дослідницьких процедур і відповідального поводження з науковими даними, зокрема коректно посилатися на самостійно знайдені джерела;
- представляти й аргументовано обговорювати результати психологічного дослідження в академічному та професійному середовищі.

Компетентності та програмні результати навчання, формуванню яких сприяє вивчення навчальної дисципліни «Методологія та організація психологічних досліджень». Шифри та формулювання компетентностей і програмних результатів навчання наведено відповідно до ОПП «Практична психологія» другого (магістерського) рівня вищої освіти, введеної в дію у 2025 році, у редакції 2026 року для вступу 2026 року.

Шифр та назва компетентності	Шифр та назва програмних результатів навчання
ІК. Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.	ІПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;
ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.	ІПР2. Уміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.
ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).	ПР7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.
СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та/або практики.	ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.
СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та/або практичної значущості.	
СК3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.	
СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.	

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	1		
Семестр	1		
Кількість кредитів ЄКТС	3		
Аудиторні навчальні заняття		денна форма	заочна форма
	лекції	16 г.	4 г.
	семінари, практичні	14 г.	4 г.
Самостійна робота		60 г.	82 г.
Форма підсумкового контролю	залік		

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Пререквізити	Постреквізити
Базові академічні та дослідницькі компетентності, набуті на попередньому рівні вищої освіти.	Виробнича практика Атестаційний екзамен Кваліфікаційна робота

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Перелік тем лекційного матеріалу (для очної форми навчання)

Змістовий модуль 1. Методологічна логіка та проєктування психологічного дослідження

Тема 1. Наукова проблема, дослідницьке питання, теорія та гіпотеза в психологічному дослідженні (2 год.)

Наукове пізнання та специфіка наукового дослідження у психології. Наукова проблема та її відмінність від теми дослідження і практичної проблеми. Джерела наукових проблем: прогалини у знаннях, суперечності між теоретичними положеннями, невідповідність між теоретичними передбаченнями та емпіричними даними, суперечливість результатів попередніх досліджень.

Дослідницьке питання як конкретизація наукової проблеми. Вимоги до дослідницького питання: наукова значущість, визначеність, емпірична досліджуваність та можливість отримання аргументованої відповіді. Роль теорії у психологічному дослідженні. Теоретична модель та її зв'язок з емпіричним дослідженням.

Наукова гіпотеза та її функції. Теоретична обґрунтованість, логічна несуперечливість, конкретність та емпірична перевірюваність гіпотези. Принцип спростовуваності наукових тверджень. Пошукова та підтверджувальна логіка психологічного дослідження. Відмінність між попередньо сформульованою гіпотезою та поясненням, побудованим після ознайомлення з результатами.

Логіка побудови психологічного дослідження: наукова проблема, дослідницьке питання, теоретичне обґрунтування, гіпотеза, спосіб емпіричної перевірки, дані та науковий висновок. Взаємозв'язок об'єкта, предмета, мети й завдань дослідження з його загальною методологічною логікою.

Питання для самостійного вивчення. За якими критеріями можна відрізнити наукову проблему від актуальної практичної проблеми та сформулювати на її основі емпірично перевірюване дослідницьке питання? [1; 2; 4; 6; 9; 10; 13; 19; 25].

Тема 2. Психологічний конструкт, змінні та операціоналізація в психологічному дослідженні (2 год.)

Психологічний конструкт як теоретичне поняття, що використовується для опису та пояснення психологічних властивостей, станів і процесів. Співвідношення психологічного конструкта, змінної та емпіричного показника. Спостережувані та латентні змінні.

Концептуальне й операціональне визначення психологічного конструкта. Операціоналізація як перехід від теоретичного поняття до змінних, показників і процедур їх емпіричного дослідження. Множинність

способів операціоналізації одного психологічного явища та залежність отриманих результатів від прийнятих дослідником операціональних рішень.

Проблема відповідності між теоретичним конструктом і способом його вимірювання. Недостатнє охоплення змісту конструкта, включення сторонніх характеристик та циклічна операціоналізація. Конструктна валідність як обґрунтованість переходу від отриманого емпіричного показника до висновку про психологічний конструкт.

Значення операціоналізації для побудови методологічно узгодженого дослідження. Межі висновків, які можуть бути зроблені на основі конкретного способу представлення психологічного явища в емпіричних показниках.

Питання для самостійного вивчення. Як різні способи операціоналізації одного психологічного конструкта можуть змінювати результати дослідження та межі їх інтерпретації? [1; 2; 8; 10; 16; 17; 19].

Тема 3. Дослідницькі стратегії та дизайни психологічного дослідження: можливості й межі наукового висновку (2 год.)

Дослідницька стратегія та дизайн психологічного дослідження. Відповідність дизайну науковій проблемі, дослідницькому питанню та гіпотезі. Описові, кореляційні, експериментальні та квазіекспериментальні дослідження. Поперечні, поздовжні та проспективні дослідження. Дослідження окремого випадку.

Експериментальна логіка психологічного дослідження. Незалежні та залежні змінні. Маніпулювання незалежною змінною. Рандомізація. Експериментальна та контрольна групи. Сторонні й змішувальні змінні та способи їх контролю.

Кореляційний зв'язок і причинність. Проблема напряду причинного зв'язку та третьої змінної. Передумови причинного висновку. Внутрішня валідність психологічного дослідження та основні загрози її забезпеченню.

Співвідношення дослідницького дизайну й характеру допустимого наукового висновку. Методологічні обмеження різних дизайнів та проблема необґрунтованого переходу від виявленого зв'язку між змінними до твердження про причинний вплив.

Питання для самостійного вивчення. За яких методологічних умов результати психологічного дослідження дозволяють робити причинний висновок і чому статистичний зв'язок між змінними сам по собі не є доказом причинності? [1; 2; 10; 11; 16; 19].

Тема 4. Вибірка, статистична потужність і межі узагальнення результатів психологічного дослідження (2 год.)

Генеральна сукупність і вибірка психологічного дослідження. Цільова та доступна для дослідника сукупність. Імовірнісні й неімовірнісні способи формування вибірки. Репрезентативність та її методологічні межі. Критерії включення і виключення учасників.

Систематична помилка відбору, самовідбір і вибування учасників дослідження. Вплив особливостей формування вибірки на результати та можливість їх узагальнення. Обсяг вибірки та чинники, які необхідно враховувати під час його визначення.

Статистична потужність дослідження. Розмір ефекту. Точність статистичного оцінювання та довірчі інтервали. Взаємозв'язок обсягу вибірки, статистичної потужності, очікуваного розміру ефекту й точності оцінювання.

Зовнішня валідність психологічного дослідження та межі узагальнення його результатів. Методологічні проблеми перенесення висновків, отриманих на специфічних вибірках, на ширші групи населення та інші соціокультурні контексти.

Питання для самостійного вивчення. Чому велика кількість учасників сама по собі не гарантує репрезентативності вибірки та можливості узагальнення результатів психологічного дослідження? [1; 2; 8; 10; 17; 19].

Змістовий модуль 2. Психологічне вимірювання та сучасні стандарти дослідницької практики

Тема 5. Психологічне вимірювання: надійність, валідність і якість дослідницького інструментарію (2 год.)

Специфіка психологічного вимірювання. Основи класичної теорії тестів. Спостережуваний показник, істинний показник і похибка вимірювання. Вплив похибки вимірювання на точність психологічного дослідження.

Надійність психологічного вимірювання. Внутрішня узгодженість, стабільність результатів під час повторного вимірювання та узгодженість оцінювачів. Надійність як характеристика результатів вимірювання в конкретних умовах.

Валідність психологічного вимірювання. Змістова, критеріальна та конструктивна валідність. Співвідношення надійності та валідності. Інваріантність вимірювання та її значення для коректного порівняння психологічних показників у різних групах.

Критерії вибору психодіагностичного та дослідницького інструментарію. Особливості використання перекладених і культурно адаптованих методик. Межі інтерпретації тестових показників. Ризики використання інструментів без достатнього психометричного обґрунтування.

Питання для самостійного вивчення. Чому назва психодіагностичної шкали не є достатньою підставою стверджувати, що отриманий за нею показник валідно відображає заявлений психологічний конструкт? [2; 8; 10; 16; 17; 19].

Тема 6. Кількісна, якісна та комбінована методологія психологічного дослідження (2 год.)

Методологічна логіка кількісного та якісного психологічного дослідження. Відповідність дослідницького питання типу необхідних даних і способу їх аналізу. Можливості та обмеження кількісної й якісної методології.

Кількісні дослідження: вимірювання психологічних змінних, порівняння, оцінювання взаємозв'язків та перевірка статистичних гіпотез. Якісні дослідження: вивчення суб'єктивного досвіду, значень, смислів та способів осмислення психологічної реальності. Особливості добору учасників і рефлексивність дослідника в якісному дослідженні.

Тематичний аналіз як приклад систематичного аналізу якісних даних. Принципи формування тем та інтерпретації змісту даних. Вимоги до прозорості аналітичної процедури.

Комбіновані дослідження та принципи інтеграції кількісних і якісних даних. Послідовне та паралельне використання різних типів даних. Відмінність комбінованої методології від механічного використання кількох методів в одному дослідженні.

Питання для самостійного вивчення. Як дослідницьке питання визначає вибір між кількісною, якісною та комбінованою методологією і чому ці підходи некоректно протиставляти за принципом «який із них більш науковий»? [1; 2; 4; 6; 9; 10; 19; 20].

Тема 7. Відтворюваність психологічних досліджень, сумнівні дослідницькі практики та відкрита наука (2 год.)

Відтворюваність результатів як проблема сучасної психологічної науки. Реплікація та її значення для перевірки стійкості наукових результатів. Прямі та концептуальні реплікації. Великі реплікаційні проєкти у психології та їх значення для переоцінювання окремих наукових висновків.

Систематична помилка публікації, вибіркове представлення результатів та інші сумнівні дослідницькі практики. Багаторазове варіювання процедур збору й аналізу даних із метою отримання статистично значущих результатів. Формулювання гіпотез після ознайомлення з результатами та їх подальше представлення як попередньо сформульованих. Розмежування пошукового і підтверджувального аналізу.

Попередня реєстрація дослідження та її значення для прозорості дослідницьких рішень. Зареєстровані звіти. Відкритість дослідницьких матеріалів, даних і програмного коду. Можливості та етичні обмеження відкритого доступу до дослідницьких даних.

Відкрита наука як система принципів і практик, спрямованих на підвищення прозорості, перевірюваності та відтворюваності наукового знання. Відмінність між невідтворенням окремого результату, відсутністю досліджуваного ефекту та спростуванням теоретичного пояснення.

Питання для самостійного вивчення. Чому статистично значущий результат одного дослідження не слід автоматично вважати встановленим

психологічним фактом і як практики відкритої науки підвищують надійність наукових висновків? [6; 7; 12; 15; 19; 21; 22; 24; 25].

Тема 8. Етика психологічного дослідження, інтерпретація результатів та наукове представлення даних (2 год.)

Етичні принципи психологічного дослідження. Добровільність участі, інформована згода та право на припинення участі в дослідженні. Співвідношення потенційної користі й ризику, мінімізація можливої шкоди. Особливості досліджень за участю вразливих груп.

Конфіденційність, анонімність та анонімізація дослідницьких даних. Відповідальне збирання, зберігання, передавання та повторне використання даних. Академічна доброчесність. Плагіат, фабрикація та фальсифікація даних. Авторство та відповідальність дослідника.

Інтерпретація результатів психологічного дослідження. Розмежування емпіричного результату, його статистичної оцінки, психологічної інтерпретації та наукового висновку. Статистична, практична та психологічна значущість результатів. Розмір ефекту й точність оцінювання. Альтернативні пояснення отриманих результатів.

Методологічні обмеження дослідження та визначення меж наукового висновку. Принципи відповідального представлення результатів. Стандарти підготовки наукових публікацій. Наукове рецензування та роль критичної оцінки у забезпеченні якості психологічного дослідження.

Питання для самостійного вивчення. Як розмежувати фактичний результат психологічного дослідження, його статистичну оцінку, психологічну інтерпретацію та висновок, який дослідник методологічно має право сформулювати? [1; 2; 4; 6; 7; 8; 9; 10; 12; 19; 20; 21].

Перелік тем лекційного матеріалу для аудиторної роботи (для заочної форми навчання)

Змістовий модуль 1. Методологічна логіка та проєктування психологічного дослідження

Тема 3. Дослідницькі стратегії та дизайни психологічного дослідження: можливості й межі наукового висновку (2 год.)

Дослідницька стратегія та дизайн психологічного дослідження. Відповідність дизайну науковій проблемі, дослідницькому питанню та гіпотезі. Описові, кореляційні, експериментальні та квазіекспериментальні дослідження. Поперечні, поздовжні та проспективні дослідження. Дослідження окремого випадку.

Експериментальна логіка психологічного дослідження. Незалежні та залежні змінні. Маніпулювання незалежною змінною. Рандомізація.

Експериментальна та контрольна групи. Сторонні й змішувальні змінні та способи їх контролю.

Кореляційний зв'язок і причинність. Проблема напряду причинного зв'язку та третьої змінної. Передумови причинного висновку. Внутрішня валідність психологічного дослідження та основні загрози її забезпеченню.

Співвідношення дослідницького дизайну й характеру допустимого наукового висновку. Методологічні обмеження різних дизайнів та проблема необґрунтованого переходу від виявленого зв'язку між змінними до твердження про причинний вплив.

Питання для самостійного вивчення. За яких методологічних умов результати психологічного дослідження дозволяють робити причинний висновок і чому статистичний зв'язок між змінними сам по собі не є доказом причинності? [1; 2; 10; 11; 16; 19].

Змістовий модуль 2. Психологічне вимірювання та сучасні стандарти дослідницької практики

Тема 5. Психологічне вимірювання: надійність, валідність і якість дослідницького інструментарію (2 год.)

Специфіка психологічного вимірювання. Основи класичної теорії тестів. Спостережуваний показник, істинний показник і похибка вимірювання. Вплив похибки вимірювання на точність психологічного дослідження.

Надійність психологічного вимірювання. Внутрішня узгодженість, стабільність результатів під час повторного вимірювання та узгодженість оцінювачів. Надійність як характеристика результатів вимірювання в конкретних умовах.

Валідність психологічного вимірювання. Змістова, критеріальна та конструктна валідність. Співвідношення надійності та валідності. Інваріантність вимірювання та її значення для коректного порівняння психологічних показників у різних групах.

Критерії вибору психодіагностичного та дослідницького інструментарію. Особливості використання перекладених і культурно адаптованих методик. Межі інтерпретації тестових показників. Ризики використання інструментів без достатнього психометричного обґрунтування.

Питання для самостійного вивчення. Чому назва психодіагностичної шкали не є достатньою підставою стверджувати, що отриманий за нею показник валідно відображає заявлений психологічний конструкт? [2; 8; 10; 16; 17; 19].

Теми лекцій для самостійного опрацювання здобувачами заочної форми навчання

Змістовий модуль 1. Методологічна логіка та проєктування психологічного дослідження

Тема 1. Наукова проблема, дослідницьке питання, теорія та гіпотеза в психологічному дослідженні (2 год.)

Тема 2. Психологічний конструкт, змінні та операціоналізація в психологічному дослідженні (2 год.)

Тема 4. Вибірка, статистична потужність і межі узагальнення результатів психологічного дослідження (2 год.)

Змістовий модуль 2. Психологічне вимірювання та сучасні стандарти дослідницької практики

Тема 6. Кількісна, якісна та комбінована методологія психологічного дослідження (2 год.)

Тема 7. Відтворюваність психологічних досліджень, сумнівні дослідницькі практики та відкрита наука (2 год.)

Тема 8. Етика психологічного дослідження, інтерпретація результатів та наукове представлення даних (2 год.)

Зміст практичних занять (для очної форми навчання)

Змістовий модуль 1. Методологічна логіка та проєктування психологічного дослідження

Тема 1. Від наукової проблеми до дослідницького питання та перевірюваної гіпотези (2 год.)

Аналіз тем магістерських та емпіричних психологічних досліджень із розмежуванням теми, практичної проблеми та наукової проблеми. Виявлення прогалин, суперечностей і невирішених питань у психологічному знанні. Перетворення широкої дослідницької теми на конкретне дослідницьке питання. Формулювання та критичний аналіз наукових гіпотез за критеріями теоретичної обґрунтованості, конкретності, логічної несуперечливості та емпіричної перевірюваності. Розбір типових помилок у формулюванні проблеми, дослідницького питання, мети та гіпотези. Побудова логічного ланцюга «наукова проблема → дослідницьке питання → теоретичне пояснення → гіпотеза → спосіб емпіричної перевірки».

Завдання для самостійної роботи:

1. Обрати актуальну психологічну проблему та сформулювати для неї тему дослідження, наукову проблему, дослідницьке питання, мету й одну або кілька перевірюваних гіпотез.

2. Знайти емпіричну статтю з психології та реконструювати логіку дослідження за схемою «проблема → дослідницьке питання → теоретичне обґрунтування → гіпотеза → спосіб перевірки → основний висновок».

3. Навести два приклади некоректно сформульованих гіпотез і відредагувати їх так, щоб вони стали конкретними та емпірично перевірюваними.

4. Для обраної гіпотези визначити, які можливі результати відповідали б очікуванню дослідника, а які змусили б переглянути початкове пояснення.

5. Підготувати коротку методологічну рефлексію: «Чим наукове дослідницьке питання відрізняється від питання, на яке психолог просто хотів би отримати відповідь?»

Тема 2. Операціоналізація психологічних конструктів і побудова операціональної моделі дослідження (2 год.)

Робота з психологічними конструктами, які не піддаються безпосередньому спостереженню: психологічна стійкість, тривожність, соціальна підтримка, психологічне благополуччя, довіра, агресивність та інші. Розмежування конструкта, змінної, показника та способу вимірювання. Побудова кількох варіантів операціоналізації одного психологічного конструкта та порівняння того, як різні операціональні рішення змінюють фактичний предмет дослідження. Виявлення недостатнього охоплення конструкта, включення сторонніх характеристик і циклічної операціоналізації. Побудова операціональної моделі власного психологічного дослідження та визначення меж висновків, які дозволяють зробити обрані показники.

Завдання для самостійної роботи:

1. Обрати два психологічні конструкти та для кожного побудувати схему «конструкт → концептуальне визначення → змінна → показник → спосіб отримання показника».

2. Для одного психологічного конструкта запропонувати щонайменше три різні способи операціоналізації та пояснити, які аспекти явища відображає кожен із них.

3. Знайти емпіричне психологічне дослідження та проаналізувати відповідність між заявленим теоретичним конструктом і способом його операціоналізації.

4. Навести приклад циклічної операціоналізації психологічного явища та запропонувати методологічно коректніший варіант.

5. Побудувати операціональну карту для одного з основних конструктів власного магістерського дослідження із зазначенням можливих обмежень обраного способу його емпіричного представлення.

Тема 3. Вибір дослідницького дизайну та аналіз загроз валідності (2 год.)

Проектування альтернативних дослідницьких дизайнів для одного психологічного питання. Порівняння експериментального, квазіекспериментального, кореляційного, поперечного та поздовжнього дизайнів за можливостями отримання наукових висновків. Виявлення сторонніх і змішувальних змінних у конкретних дослідницьких ситуаціях. Аналіз загроз внутрішній валідності та пошук способів їх контролю. Розбір помилкових причинних висновків із кореляційних даних. Реконструювання дизайну психологічного дослідження з визначенням того, що отримані дані дозволяють і чого не дозволяють стверджувати.

Завдання для самостійної роботи:

1. Для одного дослідницького питання розробити два альтернативні дизайни та порівняти їх за схемою «змінні → процедура → контроль → можливий висновок → обмеження».
2. Знайти кореляційне психологічне дослідження та визначити щонайменше два альтернативні пояснення виявленого зв'язку між змінними.
3. Обрати експериментальне дослідження та визначити незалежну й залежну змінні, спосіб формування груп, процедуру маніпулювання, способи контролю та потенційні загрози внутрішній валідності.
4. Запропонувати спосіб емпіричної перевірки одного психологічного причинного припущення в ситуації, коли проведення повністю рандомізованого експерименту неможливе або етично неприйнятне.
5. Сформулювати для одного дослідження три твердження: висновок, який дані дозволяють зробити; висновок, який є можливим, але потребує додаткових доказів; висновок, який на підставі цього дизайну робити не можна.

Тема 4. Проектування вибірки психологічного дослідження та обґрунтування меж узагальнення результатів (2 год.)

Проектування вибірки відповідно до дослідницького питання та цільової сукупності. Визначення критеріїв включення й виключення учасників, способу формування вибірки та потенційних джерел систематичної помилки відбору. Аналіз ситуацій самовідбору й вибування учасників. Обговорення зв'язку між обсягом вибірки, статистичною потужністю, розміром ефекту й точністю оцінювання. Критичний аналіз необґрунтованих узагальнень результатів, отриманих на специфічних вибірках. Формулювання коректних меж перенесення результатів психологічного дослідження на інші групи та контексти.

Завдання для самостійної роботи:

1. Для власного або запропонованого психологічного дослідження визначити цільову сукупність, доступну сукупність, спосіб формування вибірки та критерії включення й виключення учасників.

2. Знайти опубліковане психологічне дослідження та оцінити, наскільки характеристики його вибірки відповідають узагальненням, сформульованим авторами.

3. Розробити два різні способи формування вибірки для одного дослідження та порівняти їхні переваги, обмеження й можливі систематичні помилки.

4. Проаналізувати дослідницьку ситуацію з істотним вибуванням учасників і пояснити, за яких умов воно може змінити отриманий результат та його інтерпретацію.

5. Сформулювати для обраного дослідження окремо: «На кого безпосередньо поширюються отримані результати?» та «На кого їх не можна поширювати без додаткових доказів?».

Змістовий модуль 2. Психологічне вимірювання та сучасні стандарти дослідницької практики

Тема 5. Критичний аудит психодіагностичного та дослідницького інструментарію (2 год.)

Критичний аналіз психологічних методик, шкал, опитувальників та інших дослідницьких інструментів. Визначення заявленого психологічного конструкта, способу його вимірювання та характеру отриманого показника. Аналіз доказів надійності та валідності інструменту, характеристик вибірок, на яких здійснювалася його перевірка, та можливостей застосування до конкретної досліджуваної групи. Оцінювання перекладу й культурної адаптації методик. Розмежування того, що отриманий показник дозволяє стверджувати про досліджуване психологічне явище, та інтерпретацій, які виходять за межі наявних психометричних доказів.

Завдання для самостійної роботи:

1. Обрати психодіагностичну методику та скласти її аналітичний паспорт: конструкт, цільове призначення, структура, шкали, спосіб отримання показників, цільова група та умови застосування.

2. Знайти доступні дані про надійність обраного інструменту та пояснити, які саме характеристики вимірювання вони підтверджують.

3. Проаналізувати наявні докази валідності методики та визначити, які інтерпретації отриманих показників вони підтримують.

4. Якщо методика є перекладною, встановити, які відомості існують про її мовну й культурну адаптацію та використання у відповідній популяції.

5. Скласти два переліки: «Що результати цієї методики дозволяють стверджувати» та «Що за результатами цієї методики стверджувати не можна без додаткових доказів».

Тема 6. Одне дослідницьке питання – різні методологічні стратегії (2 год.)

Проектування кількісного, якісного та комбінованого варіантів дослідження однієї психологічної проблеми. Визначення типу даних, способу

добору учасників, процедур отримання й аналізу матеріалу для кожної стратегії. Порівняння характеру наукових відповідей, які можуть бути отримані за допомогою різних методологічних підходів. Робота з прикладами якісних даних та побудова початкової схеми тематичного аналізу. Проєктування способів інтеграції кількісних і якісних результатів у комбінованому дослідженні. Обґрунтування вибору методологічної стратегії через відповідність дослідницькому питанню, а не через формальну перевагу певного методу.

Завдання для самостійної роботи:

1. Обрати психологічну проблему та сформулювати для неї одне кількісне й одне якісне дослідницьке питання, пояснивши відмінність між ними.
2. Розробити кількісний і якісний варіанти дослідження однієї проблеми за схемою «питання → учасники → дані → спосіб аналізу → можливий висновок».
3. Знайти якісне психологічне дослідження та проаналізувати логіку добору учасників, отримання даних, аналітичної процедури та обґрунтування висновків.
4. Знайти дослідження з комбінованою методологією та визначити, яким чином у ньому інтегруються кількісні та якісні результати.
5. Запропонувати комбінований дизайн для власної або заданої психологічної проблеми та обґрунтувати, яку додаткову інформацію дає поєднання двох типів даних порівняно з використанням лише одного.

Тема 7. Методологічна експертиза та рецензування протоколу психологічного дослідження (2 год.)

Комплексна методологічна експертиза протоколу психологічного дослідження. Аналіз узгодженості наукової проблеми, дослідницького питання, теоретичної моделі, гіпотез, операціоналізації конструктів, дизайну, вибірки, дослідницького інструментарію, процедури та плану аналізу даних. Виявлення сумнівних дослідницьких практик і визначення способів забезпечення прозорості та відтворюваності дослідження. Етична експертиза процедури, оцінювання інформованої згоди, ризиків для учасників, конфіденційності та захисту даних. Взаємне рецензування студентських дослідницьких протоколів із визначенням сильних сторін, методологічних обмежень, альтернативних пояснень та меж допустимих висновків. Формулювання підсумкової експертної відповіді на питання: «Що за допомогою цього дослідження можна встановити і чого воно встановити не дозволяє?»

Завдання для самостійної роботи:

1. Провести методологічний аудит власного або запропонованого протоколу за схемою «проблема → питання → теорія → гіпотеза →

операціоналізація → дизайн → вибірка → інструменти → процедура → аналіз → висновок».

2. Визначити для цього протоколу основні дослідницькі рішення, які доцільно зафіксувати до початку аналізу даних, та пояснити, як це зменшує ризик необґрунтованої аналітичної гнучкості.

3. Провести етичну експертизу протоколу: добровільність участі, інформована згода, потенційні ризики, вразливість учасників, конфіденційність, зберігання й використання даних.

4. Скласти план забезпечення прозорості дослідження: попередня реєстрація, опис матеріалів і процедур, збереження дослідницьких даних, можливість їх перевірки та обґрунтовані межі відкритого доступу.

5. Сформувати анотований список щонайменше 5 наукових джерел з обраної теми, знайдених у спеціалізованих базах даних; вказати використані бази даних та ключові пошукові запити.

6. Підготувати короткий письмовий експертний висновок за структурою: «сильні сторони дизайну → основні методологічні ризики → можливі альтернативні пояснення → допустимий висновок → недопустимий висновок → рекомендації щодо вдосконалення дослідження».

Зміст практичних занять (для заочної форми навчання)

Тема 3. Вибір дослідницького дизайну та аналіз загроз валідності (2 год.)

Проектування альтернативних дослідницьких дизайнів для одного психологічного питання. Порівняння експериментального, квазіекспериментального, кореляційного, поперечного та поздовжнього дизайнів за можливостями отримання наукових висновків. Виявлення сторонніх і змішувальних змінних у конкретних дослідницьких ситуаціях. Аналіз загроз внутрішній валідності та пошук способів їх контролю. Розбір помилкових причинних висновків із кореляційних даних. Реконструювання дизайну психологічного дослідження з визначенням того, що отримані дані дозволяють і чого не дозволяють стверджувати.

Завдання для самостійної роботи:

1. Для одного дослідницького питання розробити два альтернативні дизайни та порівняти їх за схемою «змінні → процедура → контроль → можливий висновок → обмеження».

2. Знайти кореляційне психологічне дослідження та визначити щонайменше два альтернативні пояснення виявленого зв'язку між змінними.

3. Обрати експериментальне дослідження та визначити незалежну й залежну змінні, спосіб формування груп, процедуру маніпулювання, способи контролю та потенційні загрози внутрішній валідності.

4. Запропонувати спосіб емпіричної перевірки одного психологічного причинного припущення в ситуації, коли проведення повністю рандомізованого експерименту неможливе або етично неприйнятне.

5. Сформулювати для одного дослідження три твердження: висновок, який дані дозволяють зробити; висновок, який є можливим, але потребує додаткових доказів; висновок, який на підставі цього дизайну робити не можна.

Тема 7. Методологічна експертиза та рецензування протоколу психологічного дослідження (2 год.)

Комплексна методологічна експертиза протоколу психологічного дослідження. Аналіз узгодженості наукової проблеми, дослідницького питання, теоретичної моделі, гіпотез, операціоналізації конструктів, дизайну, вибірки, дослідницького інструментарію, процедури та плану аналізу даних. Виявлення сумнівних дослідницьких практик і визначення способів забезпечення прозорості та відтворюваності дослідження. Етична експертиза процедури, оцінювання інформованої згоди, ризиків для учасників, конфіденційності та захисту даних. Взаємне рецензування студентських дослідницьких протоколів із визначенням сильних сторін, методологічних обмежень, альтернативних пояснень та меж допустимих висновків. Формулювання підсумкової експертної відповіді на питання: «Що за допомогою цього дослідження можна встановити і чого воно встановити не дозволяє?»

Завдання для самостійної роботи:

1. Провести методологічний аудит власного або запропонованого протоколу за схемою «проблема → питання → теорія → гіпотеза → операціоналізація → дизайн → вибірка → інструменти → процедура → аналіз → висновок».

2. Визначити для цього протоколу основні дослідницькі рішення, які доцільно зафіксувати до початку аналізу даних, та пояснити, як це зменшує ризик необґрунтованої аналітичної гнучкості.

3. Провести етичну експертизу протоколу: добровільність участі, інформована згода, потенційні ризики, вразливість учасників, конфіденційність, зберігання й використання даних.

4. Скласти план забезпечення прозорості дослідження: попередня реєстрація, опис матеріалів і процедур, збереження дослідницьких даних, можливість їх перевірки та обґрунтовані межі відкритого доступу.

5. Підготувати короткий письмовий експертний висновок за структурою: «сильні сторони дизайну → основні методологічні ризики → можливі альтернативні пояснення → допустимий висновок → недопустимий висновок → рекомендації щодо вдосконалення дослідження».

Самостійна робота студентів передбачає виконання від одного до декількох завдань із запропонованого переліку відповідно до індивідуального завдання викладача.

Теми практичних занять винесені на самостійне опрацювання для здобувачів заочної форми навчання

Змістовий модуль 1. Методологічна логіка та проєктування психологічного дослідження

Тема 1. Від наукової проблеми до дослідницького питання та перевірюваної гіпотези (2 год.)

Тема 2. Психологічний конструкт, змінні та операціоналізація в психологічному дослідженні (2 год.)

Тема 4. Вибірка, статистична потужність і межі узагальнення результатів психологічного дослідження (2 год.)

Змістовий модуль 2. Психологічне вимірювання та сучасні стандарти дослідницької практики

Тема 5. Критичний аудит психодіагностичного та дослідницького інструментарію.

Тема 6. Одне дослідницьке питання – різні методологічні стратегії.

Зміст самостійної роботи здобувачів

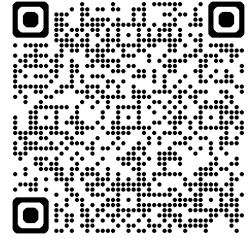
Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни:

Найменування видів робіт	Розподіл годин за формами навчання	
	денна	заочна
Самостійна робота, год, у т. ч.:	60	82
Опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях	8	4
Підготовка до практичних занять та контрольних заходів	12	6
Підготовка до поточного контролю	6	6
Опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення (включаючи самостійний пошук джерел у наукових базах даних)	34	66

ПОЛІТИКА КУРСУ

1) щодо системи поточного і підсумкового контролю

Організація поточного та підсумкового семестрового контролю знань студентів, проведення практик та атестації, переведення показників академічної успішності за 100-бальною шкалою в систему оцінок за національною шкалою здійснюється згідно з “Положенням про систему поточного і підсумкового контролю, оцінювання знань та визначення рейтингу здобувачів освіти”. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

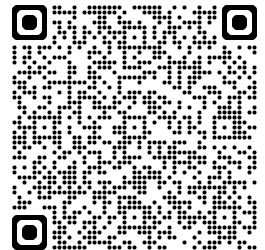
2) щодо оскарження результатів контрольних заходів

Здобувачі вищої освіти мають право на оскарження оцінки з дисципліни отриманої під час контрольних заходів. Апеляція здійснюється відповідно до «Положення про політику та врегулювання конфліктних ситуацій». Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

3) щодо відпрацювання пропущених занять

Згідно “Положення про організацію освітнього процесу” здобувач допускається до семестрового контролю з конкретної навчальної дисципліни (семестрового екзамену, диференційованого заліку), якщо він виконав усі види робіт, передбачені на семестр навчальним планом та силабусом/робочою програмою навчальної дисципліни, підтвердив опанування на мінімальному рівні результатів навчання (отримав ≥ 35 бали), відпрацював визначені індивідуальним навчальним планом всі лекційні, практичні, семінарські та лабораторні заняття, на яких він був відсутній. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

4) щодо дотримання академічної доброчесності

“Положення про систему забезпечення академічної доброчесності” закріплює моральні принципи, норми та правила етичної поведінки, позитивного, сприятливого, доброчесного освітнього і наукового середовища, професійної діяльності та професійного спілкування спільноти Університету, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

5) щодо використання штучного інтелекту

“Політика використання штучного інтелекту” визначає політику щодо використання технічних засобів на основі штучного інтелекту в освітньому процесі. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#). “Положення про систему забезпечення академічної доброчесності” містить рекомендації щодо використання в академічних текстах генераторів на основі штучного інтелекту. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

Під час виконання самостійних та письмових завдань використання генеративних систем штучного інтелекту допускається відповідно до нормативних документів Університету за умови самостійної перевірки здобувачем достовірності отриманої інформації, коректного посилання на використані джерела та декларування використання ШІ у випадках, передбачених завданням. Використання згенерованого ШІ тексту як власного результату без належного зазначення не допускається.

6) щодо використання технічних засобів в аудиторії та правила комунікації

Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). На гаджетах повинен бути активований режим «без звуку» до початку заняття. Під час занять заборонено надсилання текстових повідомлень, прослуховування музики, перевірка електронної пошти, соціальних мереж тощо. Під час виконання заходів контролю використання гаджетів заборонено (за винятком, коли це передбачено умовами його проведення). У разі порушення цієї заборони результат анулюється без права перескладання. Ознайомитись з відповідним документом можна за [посиланням](#). Комунікація відбувається через електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle.

7) щодо зарахування результатів навчання, здобутих шляхом формальної/інформальної освіти

Процедури визнання результатів навчання, здобутих шляхом формальної/інформальної освіти визначаються «Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти». Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

Під час вивчення навчальної дисципліни «Методологія та організація психологічних досліджень» здобувачі можуть скористатися можливістю визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти. Результати навчання, здобуті під час проходження рекомендованих онлайн-курсів, можуть бути визнані в межах відповідних тем дисципліни за умови їх відповідності результатам навчання, передбаченим силабусом, та проходження процедури визнання відповідно до Положення

Університету. Наявність сертифіката підтверджує проходження відповідного курсу, але не передбачає автоматичного зарахування результатів навчання.

№ з/п	Перелік онлайн-курсів	Теми дисципліни, у межах яких можуть бути визнані результати навчання (за умови наявності сертифіката на ім'я та прізвище студента/студентки)
1	Платформа Prometheus. Курс «Наукова комунікація в цифрову епоху». Безкоштовний курс із сертифікатом. https://prometheus.org.ua/prometheus-free/science-communication-digitalera/	Тема 7. Відтворюваність психологічних досліджень, сумнівні дослідницькі практики та відкрита наука. Тема 8. Етика психологічного дослідження, інтерпретація результатів та наукове представлення даних.
2	Платформа Prometheus. Курс «Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів». Безкоштовний курс із сертифікатом. https://prometheus.org.ua/prometheus-free/akademichna-dobrochesnist-dlya-vykladachiv/	Тема 7. Відтворюваність психологічних досліджень, сумнівні дослідницькі практики та відкрита наука. Тема 8. Етика психологічного дослідження, інтерпретація результатів та наукове представлення даних.
3	Платформа Coursera. Course «Foundations of Psychological Research Methods» (Sage Publications). https://www.coursera.org/learn/sage-foundations-of-psychological-research-methods	Тема 1. Наукова проблема, дослідницьке питання, теорія та гіпотеза в психологічному дослідженні. Тема 2. Психологічний конструкт, змінні та операціоналізація в психологічному дослідженні. Тема 3. Дослідницькі стратегії та дизайни психологічного дослідження: можливості й межі наукового висновку. Тема 4. Вибірка, статистична потужність і межі узагальнення результатів психологічного дослідження.
4	Платформа Coursera. Course «Methods for Quantitative Research in Psychology» (American Psychological Association).	Тема 2. Психологічний конструкт, змінні та операціоналізація в психологічному дослідженні.

	https://www.coursera.org/learn/methods-for-quantitative-research-in-psychology	Тема 3. Дослідницькі стратегії та дизайни психологічного дослідження: можливості й межі наукового висновку. Тема 4. Вибірка, статистична потужність і межі узагальнення результатів психологічного дослідження. Тема 5. Психологічне вимірювання: надійність, валідність і якість дослідницького інструментарію.
5	Платформа Coursera. Course «What is Qualitative Research?» (American Psychological Association). https://www.coursera.org/learn/what-is-qualitative-research	Тема 6. Кількісна, якісна та комбінована методологія психологічного дослідження. Тема 8. Етика психологічного дослідження, інтерпретація результатів та наукове представлення даних.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час вивчення дисципліни застосовується комплекс методів для організації навчання студентів з метою розвитку їх логічного та абстрактного мислення, творчих здібностей, підвищення мотивації до навчання та формування особистості майбутнього фахівця в галузі психології.

Програмний результат навчання	Метод навчання	Метод оцінювання
ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій	проблемно-пошуковий метод; дослідницький метод; самостійний пошук та критичний аналіз наукових джерел; дискусія	письмовий контроль; практичний контроль; усний контроль

ПР2. Уміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.	дослідницький метод; проектний метод; проблемно-пошуковий метод; моделювання дослідницьких ситуацій	практичний контроль; письмовий контроль; усний контроль
ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.	дослідницький метод; аналіз емпіричних даних; кейс-метод; проблемне навчання; дискусія	письмовий контроль; практичний контроль; усний контроль
ПР7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.	дискусія; презентація результатів дослідження; взаємне рецензування; кооперативне навчання	усний контроль; письмовий контроль; практичний контроль; взаємооцінювання
ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.	проблемне навчання; кейс-метод; дискусія; моделювання професійних і дослідницьких ситуацій	письмовий контроль; практичний контроль; усний контроль; самооцінювання

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

- навчальні аудиторії, придатні для проведення лекційних і практичних занять, організації роботи в парах та малих групах;
- комп'ютерне та мультимедійне обладнання для демонстрації навчальних матеріалів;
- доступ до мережі Інтернет та системи дистанційного навчання Moodle;
- доступ до електронних бібліотек, репозитаріїв та наукових інформаційних ресурсів для пошуку й опрацювання фахових джерел.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Вид	Зміст	% від загальної оцінки	Бал	
			min	max
Поточні контрольні заходи	Аудиторна робота і самостійні роботи	60	35	60
Підсумкові контрольні заходи	Залік	40	25	40
Всього:	—	100	60	100

Процедура проведення контрольних заходів, а саме поточного контролю знань протягом семестру та підсумкового семестрового контролю, регулюється «Положенням про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу студентів», яке розміщено на сайті університету в розділі «Публічна інформація»: <https://ukd.edu.ua/node/1149>

Для здобувачів денної та заочної форм навчання **поточний контроль** здійснюється під час передбачених навчальним планом практичних занять та за результатами виконання самостійної роботи. Здобувачі заочної форми навчання беруть участь у практичних заняттях відповідно до затвердженого розкладу, виконують передбачені силабусом практичні завдання та завдання самостійної роботи, результати яких враховуються під час формування балів поточного контролю. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами в процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією студентів. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності стандартизовані та включають контроль теоретичної та практичної підготовки. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, виконання письмових завдань, виступів здобувачів, участі їх у дискусіях, представлення презентації на практичних заняттях, а також виконання самостійних робіт протягом семестру.

Фіксація **поточного** контролю здійснюється в «Електронному журналі обліку успішності академічної групи» (далі – Журнал) на підставі чотирибальної шкали – «2»; «3»; «4»; «5». У разі відсутності здобувача на практичному занятті виставляють «н». За результатами поточного контролю у Журналі автоматично обчислюють підсумкову оцінку та здійснюють підрахунок пропущених занять. «Усереднену» оцінку переводять у 100-бальну шкалу.

Усі пропущені заняття, а також негативні оцінки здобувачі зобов'язані відпрацювати **впродовж трьох наступних тижнів**. Відпрацьоване лекційне заняття в електронному журналі позначається літерою «в». У разі недотримання цієї норми, замість «н» у журналі в графі практичних занять буде виставлено «0» (нуль балів) без права перескладання.

Здобувачі денної форми навчання повинні мати оцінки не менше ніж за 50% практичних занять за умови, що оцінені види навчальної діяльності забезпечують перевірку досягнення програмних результатів навчання та компетентностей, визначених для освітнього компонента відповідно до ОПП. Для здобувачів денної та заочної форми навчання передбачена обов'язкова самостійна робота, яка враховується в поточному контролі.

Під час оцінювання роботи здобувача на практичному занятті враховуються:

- **методологічна коректність і розуміння логіки дослідження** – правильність використання понять і принципів психологічного дослідження, здатність аналізувати взаємозв'язок між дослідницьким питанням, гіпотезою, дизайном, вибіркою, операціоналізацією, інструментарієм, процедурою, аналізом даних і висновками;
- **аналіз та обґрунтування дослідницьких рішень** – здатність оцінювати рішення, використані в запропонованих або опублікованих дослідженнях, а також аргументовано пропонувати власні варіанти дизайну, вибірки, способів вимірювання, інструментарію та аналізу відповідно до поставленого дослідницького завдання;
- **критичний методологічний аналіз** – здатність виявляти сильні сторони й обмеження дослідження, методологічні помилки, загрози валідності, змішувальні чинники, альтернативні пояснення результатів, необґрунтовані узагальнення та причинні висновки;
- **коректність інтерпретації та висновків** – здатність визначати, які висновки обґрунтовано впливають із конкретного дизайну, вибірки, способів вимірювання та отриманих даних, а які потребують додаткових доказів або виходять за межі можливостей дослідження;
- **самостійність і аргументованість виконання** – здатність самостійно аналізувати дослідницькі ситуації, обґрунтовувати оцінки й запропоновані рішення, формулювати логічні висновки та аргументовано їх представляти з дотриманням принципів дослідницької етики й академічної доброчесності.

***Деталізовані критерії оцінювання відповіді здобувача(ки)
на практичному занятті:***

Кількість балів	Характеристика
5 балів	Здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, самостійно, послідовно й аргументовано викладає його під час усних виступів і письмових відповідей, повно розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, коректно використовує понятійний апарат методології психологічного дослідження. Правильно й обґрунтовано застосовує теоретико-методологічні положення під час аналізу дослідницьких ситуацій, самостійно визначає та пояснює доцільність вибору дизайну, вибірки, способів операціоналізації, вимірювання та інших дослідницьких рішень. Практичне завдання виконує повністю, правильно й самостійно; висновки є логічними, аргументованими, методологічно обґрунтованими та відповідають характеру даних і межах допустимої інтерпретації.
4 бали	Здобувач у цілому добре володіє навчальним матеріалом, правильно розкриває основний зміст теоретичних питань і практичних завдань, коректно використовує основні поняття методології психологічного дослідження, однак може допускати окремі неточності або неповно обґрунтовувати окремі положення. Переважно правильно застосовує теоретико-методологічні знання під час аналізу дослідницьких ситуацій та обґрунтування дослідницьких рішень, але окремі аспекти вибору дизайну, вибірки, операціоналізації, вимірювання або меж інтерпретації потребують уточнення. Практичне завдання виконує в цілому правильно й самостійно; висновки переважно логічні та обґрунтовані, хоча можуть містити незначні методологічні неточності або потребувати більшої аргументації.
3 бали	Здобувач не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно та з помилками викладає його під час усних виступів і письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, допускає суттєві методологічні неточності. Демонструє окремі вміння застосовувати поняття та принципи методології психологічного дослідження, однак потребує суттєвої допомоги під час аналізу дослідницьких ситуацій, обґрунтування вибору дизайну, вибірки, способів операціоналізації, вимірювання та формулювання висновків. Аргументація є недостатньою, а висновки частково не відповідають логіці дослідження або межах допустимої інтерпретації результатів.
2 бали	Здобувач демонструє фрагментарне розуміння навчального матеріалу, допускає істотні помилки у використанні основних понять і принципів методології психологічного дослідження. Не може самостійно проаналізувати запропоновану дослідницьку ситуацію, обґрунтувати дослідницькі рішення або визначити методологічні обмеження. Практичне завдання виконано частково або з істотними помилками; сформульовані висновки недостатньо обґрунтовані або не відповідають логіці дослідження та межах допустимої інтерпретації.

Під час оцінювання самостійної роботи здобувача враховуються:

- **повнота та відповідність завданню** – виконання всіх передбачених складових роботи та відповідність її змісту поставленому завданню;
- **самостійність опрацювання матеріалу** – здатність самостійно здійснювати пошук, відбір, опрацювання, аналіз та узагальнення наукової інформації;
- **коректність використання теоретико-методологічних положень** – правильність застосування понять і принципів методології психологічного дослідження під час виконання завдання;
- **якість методологічного аналізу** – здатність аналізувати дослідницьку проблему, дизайн, вибірку, способи операціоналізації, вимірювання, процедури, результати та обмеження психологічного дослідження;
- **обґрунтованість власних методологічних рішень** – здатність аргументовано пропонувати та пояснювати вибір способів організації й проведення дослідження з урахуванням поставленого питання та очікуваного характеру висновків;
- **критичність опрацювання інформації та коректність висновків** – здатність виявляти методологічні обмеження, суперечності, альтернативні пояснення, необґрунтовані узагальнення та інші проблеми в аналізованих матеріалах; логічність, послідовність, доказовість та відповідність висновків змісту виконаної роботи, використаним джерелам, методологічним рішенням і межах допустимої інтерпретації; дотримання вимог академічної доброчесності, чіткість і структурованість викладу.

Деталізовані критерії оцінювання самостійної роботи

Кількість балів	Характеристика
5 балів	Здобувач(ка) виконав(ла) завдання повністю, правильно й самостійно; коректно застосовує поняття та теоретико-методологічні положення психологічного дослідження; зміст роботи повністю відповідає поставленому завданню. Запропоновані методологічні рішення є логічними та обґрунтованими, а висновки — послідовними, аргументованими й такими, що відповідають змісту завдання, наявним даним та межах допустимої інтерпретації.
4 бали	Здобувач(ка) виконав(ла) завдання в цілому правильно, однак окремі положення розкрито неповно або допущено незначні неточності. Теоретичні положення застосовано переважно коректно, висновки загалом обґрунтовані.
3 бали	Завдання виконано частково або недостатньо повно. Робота містить окремі суттєві неточності, теоретичні положення застосовано фрагментарно. Висновки є, але вони недостатньо аргументовані або не повністю відповідають змісту завдання.

2 бали	Завдання виконано поверхово або з істотними помилками. Простежується часткове розуміння навчального матеріалу, однак зміст роботи неповний, теоретичне обґрунтування слабе, висновки фрагментарні або недостатньо пов'язані із завданням.
0 балів	Завдання не виконано, не подано або його зміст не дає можливості встановити досягнення результатів навчання за відповідним завданням.

Для допуску до семестрового контролю здобувач повинен виконати всі види робіт, передбачені навчальним планом і силабусом, підтвердити досягнення результатів навчання на мінімальному рівні та відпрацювати передбачені індивідуальним навчальним планом заняття, на яких він був відсутній. До підсумкового контролю допускаються здобувачі, які за результатами поточного контролю отримали не менше 35 балів.

Усі здобувачі, що отримали 34 бали і менше, не допускаються до складання підсумкового контролю і на підставі укладання додаткового договору, здійснюють повторне вивчення дисципліни впродовж наступного навчального семестру.

Підсумковий контроль знань у формі заліку проводиться у вигляді комп'ютерного тестування. Тестові завдання є тривірневими за складністю та спрямовані на перевірку знання і розуміння теоретико-методологічних засад психологічного дослідження, здатності застосовувати принципи та методи наукового пізнання, а також аналізувати дослідницькі ситуації й обирати обґрунтовані методологічні та організаційні рішення.

До тестування включено завдання кейсового характеру, що моделюють типові ситуації планування та організації психологічного дослідження, зокрема визначення проблеми, об'єкта і предмета дослідження, формулювання мети, завдань і гіпотез, вибору дизайну дослідження, методів формування вибірки, збору та аналізу емпіричних даних, а також оцінювання валідності, надійності та етичної коректності дослідницьких процедур. Окремі завдання передбачають аналіз фрагментів дослідницьких програм та виявлення методологічних і організаційних помилок.

Практичні вміння розробляти логіку та програму психологічного дослідження, обґрунтовувати вибір методів і процедур, формувати вибірку, операціоналізувати досліджувані змінні та оцінювати якість дослідницького дизайну перевіряються також у межах поточного контролю під час виконання практикоорієнтованих, аналітичних і дослідницьких завдань.

За результатами підсумкового контролю здобувач може отримати максимально 40 балів. Мінімальна кількість балів за підсумковий контроль, що зараховується, становить 25 балів. Здобувачі, які отримали 24 бали і менше, вважаються такими, що не склали залік, та мають право на перескладання відповідно до встановленого в Університеті порядку.

Загальна семестрова оцінка з дисципліни, яка виставляється в екзаменаційних відомостях, оцінюється в балах відповідно до **Шкали оцінювання знань за ЄКТС** і є сумою балів, отриманих під час поточного та підсумкового контролю.

Шкала оцінювання знань за ЄКТС:

Оцінка за національною шкалою	Рівень досягнень, %	Шкала ECTS
Національна диференційована шкала		
Відмінно	90 – 100	A
Добре	83 – 89	B
	75 – 82	C
Задовільно	67 – 74	D
	60 – 66	E
Незадовільно	35 – 59	FX
	0 – 34	F

Студенти, які не з'явилися на залік без поважних причин, вважаються такими, що отримали незадовільну оцінку.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Бхаттачарджи А., Ситник Н. Методологія та організація наукових досліджень: дослідження в соціально-економічних науках. Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2022. 173 с. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/ede11e33-aec9-4700-a5ac-d7af81b3d534/content>
2. Бочелюк В. Й., Нечипоренко В. В., Позднякова О.Л., Завацька Н.Є., Завацький Ю.А., Жигаренко І.Є., Завацький В.Ю. Методика та організація наукових досліджень з психології: навчальний посібник для студентів спеціальності 053 Психологія / [3-ге вид., перероб. і доп.]. Київ: КНТ, 2024. 384 с.
3. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
4. Вихрущ В. О., Козловський Ю. М. Методологія та методика наукового дослідження : підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2020. 336 с.
5. Вітченко А. О., Вітченко А. Ю. Основи наукових досліджень у вищій школі : підручник. Київ : ФОП Ямчинський О. В., 2020. 272 с.
6. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків: Право, 2023. 488 с.
7. Жихарєва В.В., Сментина Н.В., Морозова І.В. Методологія наукових досліджень: навчальний посібник. Одеса: ОНМУ, 2026. 122 с.
8. Плєскач Б. В., Коркос Я. О. Математичні методи в психології: навчально-методичний посібник. Харків : ФОП Панов А. М., 2025. 180 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/54274/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9F%D0%BB%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%87_%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BA%D0%BE%D1%81%2Bisbn_%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%83.pdf
9. Сидоренко Вікторія. Методологія і методи наукових досліджень: навчально-методичний посібник. Вікторія Сидоренко. Біла Церква: БІНПО, 2024. 150 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi83/0062768.pdf>
10. Татьянчиков А. О. Методологія наукових досліджень : навч.-метод. посіб. для здобув. другого (магістер.) рівня вищої освіти спец. 053 «Психологія». Одеса : НУ «ОЮА», 2025. 114 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/30523>

Додаткова література

11. Галян О. І., Галян І. М. Експериментальна психологія: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2012. 400 с.
12. Драч І. І., Петроє О. М., Бородієнко О. В., Регейло І. Ю. Методичні рекомендації закладам вищої освіти щодо імплементації настанов відкритої науки. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2024. DOI: 10.5281/zenodo.15059447.
13. Корольчук М. С., Трофімов Ю. Л., Осьодло В. І. Методологічні та теоретичні проблеми психології: навчальний посібник. Київ: Ніка-Центр, 2008. 336 с.
14. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2003. 192 с.
15. Коваленко В. В., Яцишин А. В. Вплив відкритої науки на оцінювання професійної діяльності наукових і науково-педагогічних працівників. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 8(42). С. 308–328.
16. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 432 с.
17. Руденко В. М., Руденко Н. М. Математичні методи в психології: підручник. Київ: Академвидав, 2009. 384 с.
18. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. Київ: Знання, 2006. 307 с.
19. Cooper H., Coutanche M. N., McMullen L. M., Panter A. T., Rindskopf D., Sher K. J. (eds.). *APA Handbook of Research Methods in Psychology*. 2nd ed. Vols. 1–3. Washington, DC : American Psychological Association, 2023.
20. Levitt H. M., Bamberg M., Creswell J. W., Frost D. M., Josselson R., Suárez-Orozco C. Journal article reporting standards for qualitative primary, qualitative meta-analytic, and mixed methods research in psychology. *American Psychologist*. 2018. Vol. 73, No. 1. P. 26–46. DOI: 10.1037/amp0000151
21. Nosek B. A., Alter G., Banks G. C. et al. Promoting an open research culture. *Science*. 2015. Vol. 348, No. 6242. P. 1422–1425. DOI: 10.1126/science.aab2374
22. Open Science Collaboration. Estimating the reproducibility of psychological science. *Science*. 2015. Vol. 349, No. 6251. Art. aac4716. DOI: 10.1126/science.aac4716
23. Sulyatytskyi I., Mateyuk O., Melnyk A., Salamon O., Drobit L. RESILIENCE OF UKRAINIANS AS A FACTOR OF NATIONAL SECURITY IN WAR CONDITIONS. *AD ALTA-JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY RESEARCH*. 2024. VOL.14, ISSUE 1, SPECIAL ISSUE XLI. 163-168. <https://doi.org/10.33543/j.140141.163168>
24. Simmons J. P., Nelson L. D., Simonsohn U. False-positive psychology: Undisclosed flexibility in data collection and analysis allows presenting anything as significant. *Psychological Science*. 2011. Vol. 22, No. 11. P. 1359–1366. DOI: 10.1177/0956797611417632

25. Wagenmakers E.-J., Wetzels R., Borsboom D., van der Maas H. L. J., Kievit R. A. An agenda for purely confirmatory research. *Perspectives on Psychological Science*. 2012. Vol. 7, No. 6. P. 632–638. DOI: 10.1177/1745691612463078

Електронні інформаційні ресурси

26. Google Scholar : пошукова система наукової літератури. URL:
<https://scholar.google.com/>
27. Oxford Library of Psychology. Oxford University Press. URL:
<https://global.oup.com/academic/content/series/o/oxford-library-of-psychology-olop/?cc=ua&lang=en>
28. Psychology Library / University of Cambridge. URL:
<https://bio.lib.cam.ac.uk/psychology-library>